

تغییر ایدئولوژی، آغازی بر پایان سازمان مجاهدین خلق

۸ شهریور ۱۳۹۷ ساعت ۱۹:۱۱

بنابراین در آستانه انقلاب سازمان مجاهدین خلق در نتیجه انشعاباتی که در این سازمان به وجود آمده بود تا مرز فروپاشی پیش رفته بود. انسجام و یکپارچگی خود را از دست داده بود، گروه های مختلف از آن جدا و اعلام موجودیت کرده بودند، پایگاه حمایتی خود را میان نیروهای مذهبی و به تبع آن میان عامه مردم از دست داده بود...

کافه تاریخ - مقالات

سرعت تحولات سیاسی در ماه های پایانی منتهی به انقلاب آنقدر برق آسا بود که می توان گفت، این انقلاب و تحولات همراه با آن بود که بر گروه ها و جریان های سیاسی پیشی گرفته بود. با تحلیلی که گروه ها و جریانات سیاسی در سال های ۵۶ و اوایل ۵۷ از شرایط و فضای سیاسی بر کشور و قدرت دستگاه نظامی و امنیتی رژیم شاهنشاهی داشتند، پیروزی بر رژیم آن هم با چنین سرعتی در حد معجزه تعبیر می شد. یکی از گروههایی که به عنوان مخالفین رژیم پهلوی قلمداد می شدند، سازمان مجاهدین خلق ایران بودند که بعدها به دلایل مختلف از جمله روی آوردن به ایدئولوژی التقاطی دچار فروپاشی شدند و عملاً کمکی به پیشبرد جریان مبارزات انقلابی مردم علیه حکومت پهلوی نکردند. سازمان مجاهدین خلق ایران در شهریور ۱۳۴۴ به وسیله سه تن از اعضای نهضت آزادی ایران، محمد حنیف نژاد، سعید محسن و علی اصغر بدیع زادگان پایه گذاری شد. مجاهدین عموماً از جناح مذهبی نهضت آزادی ایران بودند. هنگامی که سران نهضت آزادی پس از محاکمه در دادگاه های نظامی دوران محکومیت خود را در زندان طی می کردند، بنیانگذاران سازمان مجاهدین خبر تشکیل سازمان را به سران نهضت آزادی ایران دادند. ۱. پدید آمدن جریان مجاهدین را باید در فضای جدید فرهنگ سیاسی نسلی که طی تحولات ۳۹ تا ۴۳ بالیده بود جستجو کرد. فضایی که در آن مخالفان چاره را در مبارزه مسلحانه بر ضد شاه جستجو می کردند. این مبارزه که از نظر این گروه می بایست بعد مذهبی می داشت، نمی توانست در قالب های سنتی مذهبی بگنجد بلکه یک گام به جلو بود. ۲. نخستین اثر تئوریک سازمان مجاهدین، نهضت حسینی احمد رضایی بود. از دیدگاه رضایی قیام امام حسین، قیامی علیه سرمایه داران استثمارگر بود. ۳. سازمان در بهار سال ۱۳۵۰ به طور مشخص تصمیم گرفت که حتی الامکان کوشش نماید تا عملیات نظامی اش را در مقطع جشن های ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی که طی آن مهمانان خارجی زیادی مرکب از سران شخصیت های مختلف جهانی شرکت خواهند کرد، آغاز نماید. سازمان برای تهیه اسلحه با الله مراد دلفانی تماس گرفت، او که از عناصر ساواک بود اطلاعات لازم را در اختیار ساواک قرار

داد. ۴ در این میان ساواک در شهریور ۵۰ با شناسایی خانه های تیمی، ارتباطات سازمان را کشف کرد و پیاپی ضربات خود را فرود می آورد و یکی پس از دیگری پایگاه های سازمان لو می رفت. ۵ در ۲۶ بهمن ۵۰ محاکمه ۱۱ تن از اعضای سازمان آغاز شد. در ۳۰ فروردین ۵۱، ۴ تن از اعضا به اعدام محکوم شدند. در ۴ خرداد ۵۱ حکم اعدام حنیف نژاد به اجرا درآمد. ۶

تغییر ایدئولوژی آغازی بر پایان سازمان مجاهدین خلق

ضربه سال ۵۰ علی القاعده می بایست مجاهدین را متلاشی می نمود. اما یک عامل باعث گردید تا سازمان بتواند خود را به جلو ببرد. این عامل عبارت بود از حمایت و استقبال که از مجاهدین در میان برخی نیروهای سنتی صورت گرفت. به دلیل تصویر مذهبی که نسبت به مجاهدین به وجود آمده بود، آنها قادر شدند جدای از اقشار دانشجویی و فارغ التحصیلان، در میان بازار و کسبه نیز نفوذ کنند. ۷ در این دوره به دلیل این همراهی و فضایی که به نفع مجاهدین زندانی یا اعدام شده ایجاد شده بود، نیروهای مذهبی بازار و دانشگاه کمک های مادی و معنوی زیادی در اختیار مجاهدین قرار دادند. ۸ از خطر جستگان با تجدید سازمان مانع فریاشی آن شدند. اعضای اولین کمیته مرکزی پس از تجدید سازمان، رضا رضایی، کاظم ذوالانوار و بهرام آرام بودند. با قتل رضایی و دستگیری ذوالانوار، تقی شهرام و مجید شریف واقفی به کمیته مرکزی راه یافتند. ۹ اما سازمان در اوج دوران محبوبیت خود در سال ۱۳۵۴ در کادر رهبری خود دچار تفرقه شد که سرآغاز افول آن به حساب می آید. بخش بزرگی از سازمان به این نتیجه رسیده بود که مارکسیسم و نه اسلام، ایدئولوژی رهایی ساز توده هاست و از اینرو باید به عنوان ایدئولوژی رسمی گروه قرار گیرد. ۱۰

چنین تغییر موضعی خشم نیروهای مذهبی را افزایش داد. عامل دیگری که در این زمان باعث تشنج و تفرقه بیشتری در میان زندانیان مذهبی شد، اطلاعات زیادی بود که وحید افراخته یکی از رهبران مارکسیست شده مجاهدین در اختیار ساواک قرار داده بود. افراخته در جریان بازجویی هایش دهها هوادار و افرادی را که به سازمان کمک کرده بودند، معرفی نمود. روحانیون و گروه های مذهبی به دنبال مارکسیست اعلام شدن حزب نگرانی های خود را ابراز داشتند. ۱۱ این تغییر ایدئولوژی سبب شد که نیروهای مذهبی داخل زندان با صدور فتوایی به اتحاد استراتژیک با نیروهای مارکسیست پایان دهند.

صدور فتوا و جدایی بین نیروهای اسلامی و مارکسیست صرفاً بخشی از تبعات ضربه سال ۵۴ بود. بروز انشعابات و جدایی های متعدد در میان نیروهای مذهبی درون زندان نتیجه دیگر این جریانات بود. برخی از شخصیت های مستقل تر مجاهدین همچون مرحوم محمد علی رجایی، مهندس سحابی و بهزاد نبوی به کل از آن جدا شدند. برخی نیز انشعاب کرده و به دور لطف الله میثمی گرد آمدند. گروه های پراکنده و کوچکتری نیز همچون صلواتیون و اعتراضیون و شمار زیادی از دیگر گروه های کوچک از مجاهدین منشعب شدند. ۱۲

بنابراین در آستانه انقلاب سازمان مجاهدین خلق در نتیجه انشعابات که در این سازمان به وجود آمده بود تا مرز فروپاشی پیش رفته بود. انسجام و یکپارچگی خود را از دست داده بود، گروه های مختلف از آن جدا و اعلام موجودیت کرده بودند، پایگاه حمایتی خود را میان نیروهای مذهبی و به تبع آن میان عامه مردم از دست داده بود، بسیاری از اعضا و کادرهای آن در زندان به سر می بردند. بر این اساس نه سازمان و تشکیلاتی، نه پایگاهی، نه امکاناتی و نه نیروی چندانی برای مجاهدین باقی نمانده بود که بتواند مسیر تحولات آتی را تعیین کند.

پی نوشتها

۱. غلامرضا نجاتی، تاریخ سیاسی بیست و پنج ساله ایران، جلد اول، تهران: رسا، ۱۳۷۱، ص ۳۹۳.
۲. رسول جعفریان، جریان ها و سازمان های مذهبی سیاسی ایران، تهران: خانه کتاب، ۱۳۸۷، ص ۴۳۸.
۳. یرواند ابراهامیان، ایران بین دو انقلاب. ترجمه احمد گل محمدی، محمد ابراهیم فتاحی و لیلیایی، تهران: نی، ۱۳۸۲، ص ۶۰۵.
۴. حسین احمدی روحانی، سازمان مجاهدین خلق، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۴، ص ۷۵.
۵. عحقی جو، تحلیلی بر سازمان مجاهدین خلق ایران، تهران: اوج، ۱۳۸۵، ص ۴۰.
۶. محمد صادق کوشکی، تبار ترور، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۸، صص ۴۱-۴۲.
۷. زیباکلام، صادق. مقدمه ای بر انقلاب اسلامی. تهران: روزنه، ۱۳۸۸، ص ۲۶۸.
۸. مظفر مهرآبادی، بررسی تغییر ایدئولوژی مجاهدین خلق ایران در سال ۱۳۵۴، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۳، ص ۷۱.
۹. نجاتی، تاریخ سیاسی، جلد اول، پیشین، ص ۴۰۸.
۱۰. محسن. شکل گیری انقلاب اسلامی از سلطنت پهلوی تا جمهوری اسلامی. ترجمه مجتبی عطارزاده، تهران: گام نو، ۱۳۸۱، صص ۱۶۲-۱۶۳.
۱۱. نجاتی، تاریخ سیاسی، جلد اول، پیشین، ص ۴۲۷.
۱۲. زیباکلام، مقدمه ای بر انقلاب اسلامی، پیشین، ص ۲۷۲.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۷۱۷۴/خلق-مجاهدین-سازمان-پایان-آغاز-ایدئولوژی-تغییر>